

Børnevenlig retspleje

Børns menneskerettigheder i retsplejen

Marianne Nørregaard

Børnevenlig retspleje. Børns menneskerettigheder i retsplejen

Marianne Nørregaard

1. udgave/1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2016

ISBN 978-87-619-3826-8

Omslag: Torben Lundsted, Korsør

Sats og tryk: AKAPRINT a/s, Aarhus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse

Af denne bog eller dele af den er ikke tilladt

Ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Kapitel 1: Indledning	13
1. Formål med fremstillingen	13
2. Udgangspunkt: Børn er beskyttet af menneskerettighederne	13
2.1. Oversigt over udviklingen i beskyttelsen af børns menneskerettigheder	14
2.2. Retsstillingen i dag	17
3. Fremstillingens problemstilling og baggrund	19
4. Afgrænsningsspørgsmål	24
5. Målgruppen	26
Kapitel 2: Retskilder og metodemæssige overvejelser i forbindelse med børnevenlig retspleje	27
1. Indledning	27
2. Metodemæssige forudsætninger	28
3. De enkelte retskilder	32
3.1. Danske retskilder til beskyttelse af børn, der involveres i processer ved domstolene	32
3.1.1. Grundloven	32
3.1.2. Den Europæiske menneskerettighedskonvention og retspraksis i tilknytning hertil	32
3.2. Internationale retskilder til beskyttelse af børn, der involveres i processer ved domstolene	36
3.2.1. Internationale menneskerettigheder i dansk ret – formodning og fortolkning	36
3.2.2. Børnekonventionen	39
3.2.3. Andre konventioner	41
3.2.4. Soft law – Øvrige menneskerettighedsinstrumenter af betydning for børnevenlig retspleje	41
3.2.4.1. Europarådets retningslinjer for børnevenlig retspleje	42
3.2.4.2. Menneskerettighedsinstrumenter fra FN	46
3.2.4.3. Menneskerettighedsinstrumenter fra EU	50
4. Konklusion	50

Indholdsfortegnelse

Kapitel 3: Generelle spørgsmål om børnevenlig retspleje	51
1. Betydningen af princippet om barnets bedste	51
2. Barnets forståelse af, hvad der foregår under retssagen	55
2.1. Særligt om domstolenes pligt til at sikre, at barnet forstår, hvad der sker under sagen	55
3. Indretning af lokaler mv. på en børnevenlig måde	59
4. Bistand fra voksne og repræsentation	63
4.1. Menneskeretlige regler om bistand	63
4.1.1. Bistand fra forældre og andre voksne	63
4.1.2. Bistand fra advokat eller anden repræsentation	64
4.2. Danske regler om bistand	65
4.2.1. Bistand fra forældrene	65
4.2.2. Særlige regler om bistand fra andre end forældrene	65
4.3. Konklusion	71
Kapitel 4: Barnets ret til at blive hørt	73
1. Indledning	73
2. Det menneskeretlige grundlag for kravet om høring af børn	74
3. Gennemførelse af høringskravet i dansk ret	76
4. Anvendelsesområde og betydning af art. 12 i retsplejen	79
4.1. I hvilke sager finder art. 12 anvendelse?	79
4.2. Høring i forbindelse med retsmægling og forligsforhandlinger	81
4.3. Begrænsninger i anvendelsen af art. 12	84
4.4. Indholdet af art. 12	85
4.5. Omgivelsernes betydning ved høringen	88
4.6. Hvem skal foretage høringen af barnet?	89
4.7. På hvilket stadie af sagen skal barnet høres?	90
4.8. Betydningen af barnets udtalelse	90
5. Konklusion	92
Kapitel 5: Børns adgang til domstolene	93
1. Indledning	93
2. Dansk rets regler om barnets adgang til domstolsprøvelse af eventuelle krænkelser	94
3. De menneskeretlige regler om barnets adgang til domstolsprøvelse af eventuelle krænkelser	95
3.1. Grundloven	95
3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og praksis i tilknytning hertil	96
3.3. Europarådets retningslinjer om børnevenlig retspleje	97

3.4. Børnekonventionen	100
4. Overvejelser	101
5. Særligt om domstolsprøvelse af frihedsberøvelse af børn under 15 år	104
6. Særligt om indholdet af domstolsprøvelse af lovligheden af tvangsfjernelse	106
Kapitel 6: Børnevenlig retspleje, når børn er vidner	109
1. Indledning.	109
2. Generelle menneskeretlige regler om børnevenlig retspleje	109
3. Retsplejelovens regler om børns afgivelse af forklaringer som vidne	112
3.1. Vidneafhøringer af børn hos politiet	112
3.2. Vidneafhøringer af børn i retten	113
4. Særligt om børnevenlig retspleje, når barnet er forurettet eller vidne til kriminalitet.	117
4.1. Børnevenlig retspleje hos politiet, når barnet er forurettet eller vidne til kriminalitet.	117
4.2. Afhøring i retten af vidner, hvor der ikke er sket videoafhøring.	118
4.3. Videoafhøring; børn som vidner, når de skal afgive forklaring som ofre for seksuelle krænkelser eller familievold	119
4.4. Andre regler og anbefalinger om børnevenlig retspleje i forbindelse med politiets behandling af sager, hvor børn er forurettede	128
4.4.1. Bistand fra advokater og uafhængige repræsentanter	128
4.4.2. Politiets tilrettelæggelse af afhøringen	129
4.5. Børnevenlig retspleje under sagens behandling i retten, hvor børn skal afgive forklaring som ofre for seksuelle krænkelser eller familievold.	132
Kapitel 7: Børnevenlig retspleje i politiet.	135
1. Indledning.	135
2. Generelle menneskeretlige regler og anbefalinger for politiets kontakt med børn	135
2.1. Krav om, at barnet forstår, hvad der sker under sagen, og krav til den information, barnet får	136
3. Efterforskning af straffesager, hvor et barn er mistænkt	139
4. Retsplejelovens regler om børn, der er mistænkt for at have begået lovovertrædelser	140
4.1. Børn over 15 år	141

Indholdsfortegnelse

4.1.1.	Politiets pligter i forbindelse med eventuel anholdelse. .	141
4.1.1.1.	Retten til advokat	141
4.1.1.2.	Vejledning om, at barnet har krav på advokatbistand	143
4.1.1.3.	Afkald på forsvarer.	144
4.1.1.4.	Underretning af de sociale myndigheder	144
4.1.1.5.	Underretning af forældrene	144
4.1.2.	Politiets pligter i forbindelse med sigtelse/tiltalerejsning .	145
4.2.	Børn under 15 år	145
4.2.1.	Forholdene under tilbageholdelsen.	147
4.2.2.	Underretning af barnets forældre	148
4.2.3.	Underretning af de sociale myndigheder.	149
4.2.4.	Adgang til advokat.	150
4.2.5.	Indgreb i privatlivets fred	153
4.2.5.	Samtykke til foretagelse af indgreb i privatlivets fred. .	155

Kapitel 8: Børnevenlig retspleje ved domstolene i strafferetsplejen, herunder i forbindelse med frihedsberøvelse 157

1.	Indledning.	157
2.	Straffeprocessen og menneskerettighederne i sager vedrørende børn	158
2.1.	Barnets mulighed for at forstå, hvad der foregår under sagen. .	160
2.1.1.	Besked om sigtelsen/tiltalens indhold	161
2.1.2.	Bistand fra advokat	163
2.1.3.	Deltagelse af forældrenes eller andre voksne, der kan støtte barnet	164
2.1.4.	Krav til indhentelse af oplysninger under sagen	165
2.2.	Beskyttelse af privatlivets fred under straffesagen.	166
2.2.1.	Optagelse af fotos i forbindelse med retssager.	167
2.2.2.	Beskyttelse af privatlivets fred for den unge, der er sigtet eller tiltalt, i forbindelse med retsmødet. .	167
3.	Frihedsberøvelse af børn og unge før dom.	172
3.1.	Menneskeretlige regler om frihedsberøvelse	173
3.2.	Retsplejelovens regler om varetægtsfængsling af unge mellem 15 og 17 år	176
3.2.1.	Generelle regler	176
3.2.2.	Særlige frister ved varetægtsfængsling af unge under 18 år	177
3.2.3.	Særligt om isolation af unge under 18 år	182

Kapitel 9: Den organisatoriske ramme omkring børnevenlig retspleje: Kriminel lavalder og spørgsmål om ungdomsdomstole	185
1. Kriminel lavalder	185
1.1. Indledning	185
1.2. Menneskeretlige overvejelser om fastsættelse af en kriminel lavalder	186
2. Andre forholdsregler end behandling i domstolssystemet?	189
2.1. Indledning	189
2.2. Retsgrundlaget: Ungdomsdomstole og menneskerettighederne	190
Bilag	195
Bilag 1. FN's Børnekomité – General Comment No. 10 (2007)	197
Bilag 2. FN's Børnekomité – General Comment No. 12 (2009)	223
Litteraturliste	251
Lovregister	255
Domsregister	257
Stikordsregister	259